

Uitleg en verkondiging vanuit Deut. 4:32-40 en Johannes 15:1-8

(ds. Simon Dingemanse, 28 april 2024, Buurtkerk Noordwijk)

Gemeente van onze Heer Jezus Christus,

U en jij kennen vast wel de begrippen monotheïsme en polytheïsme... monotheïsme duidt op een godsdienst waarin er in één God wordt geloofd en polytheïsme op een godsdienst waarin er in meer (veel) goden wordt geloofd...

Zo had je vroeger in de Griekse wereld heel veel goden: een god van de liefde en een god van de zee en een god van de oorlog, noem maar op... en in de tijd van het Oude Testament hadden de volken rondom Israël ook allerlei goden, waaronder Baäl, de god van de vruchtbaarheid...Astarte...en Moloch waaraan zelfs wel kinderen geofferd werden...

En nu denkt u misschien: ja, dat was iets van vroeger tijd...toen had je nog het primitieve geloof in veel goden...maar als je dat denkt, dan vergeet je dat we nog steeds in een polytheïstische wereld leven...ook in Nederland...er worden immers tal van goden aanbeden...de god van het geld, wie buigt daar niet voor?...ik ga er ook maar al te gauw voor door de knieën als ik niet uitkijk...

de god van de macht...en tegenwoordig is de god van de oorlog ook weer prominent aanwezig, ook in Europa...noem maar op...

En wat nu een heel wezenlijke rode draad is in thora en profeten van Israël is het verzet tegen al die goden...die goden zijn er wel, maar ze zijn *het* niet...we hoorden net dat de Enige tegen Mozes spreekt over zijn roeping bij de brandende braamstruik en dan horen we verschillende keren: 'Jij kreeg het te zien, Mozes...om te weten dat de Enige dé God is...en geen god is er verder buiten Hem'...'jij zult beseffen dat de Enige dé God is in de hemelen boven en op de aarde beneden; er zijn verder geen goden'...

En nu moeten we niet denken dat hiermee het monotheïsme gepromoot wordt...het geloof in één God, nee, het ligt nog dieper...de geloofsbelijdenis van Israël is niet: 'Hoor, Israël, er is één God en dat is de Enige'...nee, de geloofsbelijdenis van Israël is: 'Hoor Israël, de Enige is God, de Enige is één'...met andere woorden: 'de Enige is volslagen uniek'...

Eigenlijk is het woordje 'god' ook niet op de Enige van toepassing, want dan maken wij daar natuurlijk weer ons eigen beeld van, maar ja, we hebben nu eenmaal geen beter woord dan 'god'...dus daarom: de Enige is God, maar denk erom; Hij is uniek en onvergelijkbaar...en nog verborgen ook...

Maak dus geen beeld van de Enige, want dat wordt toch maar een uitvergroting van jezelf...het gaat bij de Enige, de God van Israël, nooit om zijn bééld dat je dan zou kunnen zien en vastpakken...nee, het gaat om zijn Wóórd dat gedáán moet worden...het gaat om luisteren naar zijn bevrijdende wegwijzers en die dóen...en dan kan er geen andere zelfgemaakte god meer tussen komen...

Karel Eykman heeft dat een keer schitterend onder woorden gebracht in zijn teksten bij de psalmen...in psalm 82 gaat het over de God van Israël die recht spreekt in de raad van de goden...en Karel Eykman verwoordt dat zo:

Lees maar even mee op het scherm...(projecteren op het scherm)

Uit de notulen van de vergadering der Goden.

Plaats: hemel, d.d. jongstleden

In de rondvraag krijgt de God van Abraham, Isaak en Jakob het woord:

Mijne Heren goden, hier in vergadering bijeen,
het spijt mij het u te moeten zeggen, maar dit is mijn voorstel:
Naar mijn mening dient u allen te worden ontslagen
op staande voet, met onmiddellijke ingang,
anders is het te laat.
Om de aarde te behouden moet die grondig ontgoddelijkt worden
daartoe moet alle religieuze gezever worden afgeschaft.
Economie en Financiën bijvoorbeeld
dat zijn heus nuttige begrippen
maar maak daar geen god van
die alles oplost en nog meer belooft
anders wordt het een wurgende noodgreep
die weerlozen platwalst.

Techniek en Wetenschap bijvoorbeeld
dat zijn heus handige principes
maar maak daar geen god van
die alles oplost en nog meer belooft
anders wordt het een dwingende dwangbuis
die kwetsbaren vermaalt.

Wet en Orde bijvoorbeeld
dat zijn heus goede normen en waarden
maar maak daar geen god van
die alles oplost en belooft
anders wordt het een knellende halsband
die de keel van onmondigen dichtknijpt.

En zo kan ik nog wel even doorgaan
met het afvinken van de afgoden van deze tijd
als maar duidelijk wordt dat het afgelopen moet zijn
met het verabsoluteren van gewone praktijk tot goden.

Ik heb gezegd en ik vrees
dat mijn voorstel geen meerderheid haalt
in deze vergadering van achtenswaardige goden.
Ik zit daar niet mee, houd de eer aan mijzelf
en ik stap onverwijld uit dit godenoverleg
om te gaan doen wat mij te doen staat:
wie verschopt is, tot zijn recht laten komen
wie krom ligt overeind helpen
wie vastgelopen is bevrijden
uit de klauwen van kwaadaardigheid.

(Karel Eykman, uit: Een knipoog van u zou al helpen)

Dát is de kritische lijn in thora en profeten waarmee al onze zelfgemaakte goden omver
gekegeld worden...maar ja, het veelgodendom is hardnekkig...dat blijkt elke dag weer...en

daarom is het zo belangrijk dichtbij Jezus te blijven...Jezus die de verpersoonlijking is van de bevrijdende wegwijzers van God...of zoals in het begin van het Johannes-evangelie staat: Jezus die Gods vleesgeworden Woord is...God vleesgeworden thora en profeten, zou je kunnen zeggen...

En dat het van levensbelang is dichtbij Jezus te blijven, komt des te sterker naar voren in de periode dat het afscheid van zijn leerlingen nadert...Hij gaat dan spreken in een beeld van diepe 'innigheid'...en steeds hóren we ook het woordje 'in'...'Ik ben de wijnstok, jullie zijn de ranken'...'Blijft ín Mij zoals Ik ín jullie'...ja, dat is in-tieme taal...het is de taal van de liefde...en dat is ook niet zo gek, want dat Jezus zich de ware wijnstok noemt, heeft natuurlijk alles te maken met zijn teken op de bruiloft te Kana: dat Hij vanuit zes watervaten opeens de allerbeste wijn schenkt...

Jezus redt zo de bruiloft...Hij voorkomt dat het feest van de liefde vastloopt...Hij voorkomt dat de leegte het laatste woord krijgt...dáárom is het belangrijk nauw met hem verbonden te blijven...als de ranken aan de wijnstok...zodat het levenssap van Pasen ons blijft bereiken...

Ja, het is dus zelfs van levensbelang, want, zegt Jezus: als je níet ín Mij blijft, dan verschrompel je als wijnrank...je verdort en gaat dood...en dode takken worden verbrand, dat zie je bij elke wijnboer...het is dus een zaak van leven en dood om diep verbonden te blijven...zegt Hij tegen zijn leerlingen...vlak vóór zijn afscheid...

Maar als u, jij en ik nu, twee duizend jaar later, ook die wijnranken mogen zijn...wat betekent die nauwe verbondenheid met Jezus dan in onze tijd?... Dat is natuurlijk een kernvraag van het christelijk geloof: hóe kun je vandaag de dag in een diepe relatie met Jezus Christus en zo in een vertrouwensrelatie met God leven?...

Nu, bij die vraag komt het Pinksterfeest in beeld natuurlijk...dat Jezus door zijn Geest ín mensen kan wonen en dat zo de Geest van God ín u, jou en mij aanwezig kan zijn...ja, maar hoe merk je dat dan?...moet je dan in tongen kunnen spreken of zo...of andere bijzondere gaven hebben?...

Welnee...wat de Geest van God wil, is dat Zij in ons het Woord van God tot leven brengt...de woorden van Jezus en dus ook de woorden van thora en profeten... woorden waarin je kunt wonen...woorden waaruit je kunt leven... zoals de Enige al tot Mozes sprak: 'bewaken zul je mijn inzettingen en geboden'...

Stel dat bijvoorbeeld allerlei mensen om u heen iets willen waar u vanuit uw verbondenheid met Jezus niet achter kunt staan... het is dan natuurlijk moeilijk om tegen de meerderheid in te gaan...maar het zou kunnen dat dan opeens Noach je te binnen schiet en dat je daardoor moed vat om een heilzame dwarsligger te worden...

Of je zit in een situatie waarin iemand naast je voorgetrokken wordt vergeleken bij jou...en opeens valt je Jezus' spiegelverhaal in over de verloren zoon... dat de jongste die alles verspeeld heeft met open armen wordt ontvangen en het gemeste kalf voor hem wordt geslacht en dat de oudste zoon zich zwaar achtergesteld voelt...maar dat de vader dan tegen zijn oudste zegt: maar jongen, alles wat van mij is, is van jou...je broer was dood en is weer levend geworden...dat moeten we toch vieren?...en opeens komt dan al je afgunst onder heilzame kritiek te staan...en daardoor zou het wel eens kunnen verdwijnen...

Het gaat er dus om dat Gods Geest en Gods Woord met elkaar getrouwd zijn en dat je beide nodig hebt om nauw verbonden te blijven met de bevrijdende weg van God in deze wereld... En die beeldspraak van de wijnstok en wijnranken helpt daar uitstekend bij...die beeldspraak laat mij nadenken over mijzelf in verbondenheid met Jezus: welke vruchten draag ik?...en dan moet ik niet denken aan mijn al of niet grootse prestaties, maar aan de vruchten van Gods Geest in mijn leven...en bij die vruchten komt de positief-kritische bezigheid van het snoeien naar voren...

Nu heb ik eerlijk gezegd weinig verstand van snoeien...voor ik het in de gaten heb, knip ik de verkeerde takken af...maar waar het in de beeldspraak van Jezus om gaat, is dat je natuurlijk de afgoden in je leven wegsnoeit...die afgoden waar we het net in het begin over hadden...de god van de hebzucht en de god van de eerezucht...de god van de status en de god van het machtsmisbruik...want die leveren allemaal verrotte vruchten op...ja, soms kan het er van buiten mooi en overtuigend uitzien, maar het is hol en leeg...

Eigenlijk staat er in het Grieks ook niet 'snoeien', maar 'reinigen'...en dan denk je aan schoonmaak in je eigen leven...'de grote voorjaars schoonmaak'... sommige mensen doen aan 'ontspullen' en geven van alles weg aan anderen of aan de kringloopwinkel, zodat ze minder bezitterig kunnen gaan leven...

En als je jaloezie wordt weggesnoeid, komt er meer ruimte voor gulheid...en als je lange tenen worden ingekort, kan je zelfrelativering beter groeien...en misschien moet je minder dominant worden, zodat anderen in je omgeving meer tot bloei kunnen komen... Zo helpt Gods Geest je dichtbij Jezus te blijven en kun je steeds meer een Paasmens worden...in dienst van het ware leven...en in opstandigheid tegen alles wat het goede leven kapot maakt...dus laat je polytheïsme en monotheïsme maar varen en wordt een volgeling van Jezus, de gekruisigde die is opgestaan en zo tot redding is...en dan op naar het Pinksterfeest waar zijn Geest ons helpt aan de goede vruchten. Amen.